

Faget misjonsvitenskap

*Dets plass i og betydning for den teologiske utdanning**

AV OLAV GUTTORM MYKLEBUST

I

Det fag vi her skal behandle, kan forstås rett bare ut fra det begrep som ligger til grunn for det. En klargjøring av dette begrep – altså misjonen – er så meget mer nødvendig som det ikke har hatt, og heller ikke i dag har, et éntydig innhold.

Slik misjonen tradisjonelt er blitt betraktet, er den en *virksomhet*, gjennom selvstendige selskaper eller med den institusjonelle kirke selv som utøvende organ. Ikke bare det, men misjonen er blitt forstått som et *vesterlandsk* foretagende, et arbeid som «kristenheten» i Vest Europa/Nord Amerika utfører blant og for de «hedenske» folkeslag i Asia og Afrika. Denne forståelse er nok til dels historisk berettiget, men den er ikke desto mindre teologisk forkastelig. Misjonen er bæreren av åpenbaringsens idé i verden. Den er virkeligjørelsen av denne idé gjennom seklene og over kontinentene, – og dermed også av historiens mening, av tilværets telos.

Som teologisk disiplin har misjonsvitenskapen å gjøre, ikke bare med et enkelt aspekt ved det kristne budskap eller den kristnes resp. kirkens liv og tjeneste, men med selve teologiens tema: den treenige Guds selvmeddelelse. Misjonen er Guds vei til menneskene. Evangeliet om Riket skal forkynnes i hele verden til vidnesbyrd for alle folkeslag, og så skal enden komme (Mt. 24:14).

Ifølge Det nye testamente er misjonen – primært og fundamentalt – et *apostolisk* anliggende, dvs. en virkelighet bestemt av *sendelsen* (gresk «apostolé», latin «missio»). «Likesom Faderen har sendt meg,» sa Mesteren til sine disipler, «sender jeg dere... Ta imot Den hellige ånd» (Joh. 20:21, jfr. 17:18). Dette er misjonens utgangs- og orienteringspunkt.

* Forelesning – i serien «Mitt fag» – holdt på Det teologiske Menighets-fakultet 7. mars 1975. Her noe forkortet og med en del mindre forandringer.

Misjon er pr. definisjon «Guds misjon» (*missio Dei*), – en betegnelse som i våre dager dessverre er blitt en teologisk klisjé, men som ikke desto mindre gir uttrykk for genuint bibelske tanker. Den hellige skrift handler fra én side sett ikke om noe annet enn sendelsen, *Guds* sendelse, – genetiven angir ikke bare at Gud er sendelsens opphav, men også at han er dens innhold. Det er den treenige Gud som er virksom her, jfr. skriftordet det nettopp ble vist til. *Missio Dei*, *missio Christi* og *missio Spiritus Sancti* er én og samme sak.

Sendelsen har imidlertid nok et «ledd», nemlig kirken (*missio ecclesiae*). Som redskap for sendelsen i historien er kirken satt i verden for å bære frem budskapet om Riket «like til jordens ende» (Ap.gj. 1:8). Å utføre denne tjeneste er nettopp dens bestemmelse «mellom tidene», mellom himmelfarten og gjenkomsten. Misjonen har ingen sær-eksistens ved siden av kirken. Å tale om kirke og misjon er ifølge nytestamentlig oppfatning en umulighet. Kirke er misjon. Rett forstått er misjonen ikke noe annet enn kirken selv i dens bevegelse utad mot menneskene og folkeslagene, mot *alle* menesker og *alle* folkeslag.

Det blir av og til fremholdt – kanskje særlig i vår norske situasjon – at det «utvidede» misjonsbegrep (som det gjerne kalles) fører til en svekkelse av misjonsvirksomheten. Når *alt* er misjon, er *intet* misjon, heter det. Men dette er åpenbart en mistolkning. Å se misjonen i sendelsens perspektiv betyr på ingen måte en oppgivelse av det oppdrag det her er tale om, men tvert imot en understrekning av det. Det «utvidede» misjonsbegrep, som er Bibelens eget misjonsbegrep, innebærer i forhold til den tradisjonelle misjonstenkning og den tradisjonelle misjonsvirksomhet en *fri-gjøring*, nemlig fra den forståelse av misjonen som et *speciale* som har kjennetegnet og stadig kjennetegner arbeidet for å gjøre folkene til Kristi disipler.

II

Så langt misjonsvitenskapen som *teologisk* disiplin. Som teologisk *disiplin* kan den – i likhet med de øvrige disipliner innenfor denne vitenskap – forstå seg selv bare ut fra studiets enhet og helhet. Den kan realisere seg selv bare gjennom det «møte» mellom vitenskap og virkelighet, teori og praksis, tro og liv – som er teologiens egentlige idé.

Jeg sier med hensikt *teologiens*, dvs. det teologiske *studiums* idé.

Dessverre har den teologiske *utdannelse*, slik denne tradisjonelt har vært drevet og stadig drives, ikke alltid vært i samsvar med denne idé. Som kjent har vi i vårt land – for å nevne dette spesielt – en studieordning hvor det skjelnes skarpt mellom «fakultet» og «seminar», mellom det «vitenskapelige» studium på den ene side og den «praktiske» dyktiggjørelse til tjenesten med Ord og sakrament på den annen side.

Dette skille mellom theoreticum og practicum er kunstig og bør derfor avskaffes. Et *helhetsperspektiv* på utdannelsen bør gjennomføres. Det vitenskapelige ligger ikke i forskningsobjektet, men i arbeidsmetoden. Praktisk teologi er qua teologi like vitenskapelig som den vitenskapelige (= den teoretiske). Det spesielle anliggende den praktiske teologi artikulterer, gjelder prinsipielt studiet som helhet. Den forståelse av den kristne tro – i bibelsk, historisk og systematisk sammenheng – som dette studium sikter på å formidle, innebærer også, og *må* innebære, troens relasjon til den tid vi tilhører, den verden vi lever i, den samfunns- og kultursammenheng vi står i.

Det er i dag en voksende forståelse for nødvendigheten av nytenkning når det gjelder den teologiske utdannelse. I 1967 ble det således i London holdt en verdenskonferanse i økumenisk regi om denne sak, hvor det ble fremholdt at utdannelsen må ha som siktepunkt dyktiggjørelsen av Guds folk som helhet for dets tjeneste i verden, og at derfor utdannelsen av prester ikke kan betraktes isolert fra utdannelsen av lekfolket, – og videre at studiet må få en ny orientering, slik at det ikke bare blir en akademisk affære, men en utrustning til Ordets tjeneste med sikte på den konkrete situasjon denne skal utføres i («the inter-relation of the Word of God with the world of men»).

Disse synsmåter har også Det lutherske verdensforbund, gjennom en internasjonal konsultasjon om den teologiske utdannelse i dag (1975), gått inn for. Menighetene resp. lekfolket må komme sterkere inn i bildet, studiet må kombineres med praktisk «feltarbeid» og nye fag med sikte på både kirke og samfunn må få sin plass ved siden av de tradisjonelle. Hva det siste punkt angår, har Theological Education Fund (til fremme av presteutdannelsen i Asia, Afrika og Latin Amerika, opprinnelig under Det internasjonale misjonsråd, nå under Kirkenes Verdensråd), som var representert på LVF-konsultasjonen, i sitt såkalte «tredje mandat» pekt på nødvendigheten av at den teologiske utdannelse må ta

form av «svar» på denne tredobbelte «utfordring» kirken/misjonen står overfor i vår tid (og som er aktuell også i vår vestlige verden): 1. den omfattende troskrise, 2. spørsmålene om sosial rettferdighet og menneskelig utvikling, og 3. brytningen mellom den lokale kultur- og religions-situasjon og en universell, teknologisk sivilisasjon.

Også i de retningslinjer for den teologiske utdannelse i Den romersk-katolske kirke som det annet Vatikankonsil vedtok, understrekes det at «det er av den største betydning at de åndelige, dogmatiske og praktiske aspekter ved utdannelsen sees i ett perspektiv». Og på den romersk-katolske bispesynode i Roma i 1974, samlet for å drøfte det store tema «evangelisering», var et av hovedspørsmålene dette: Er presteutdannelsen orientert mot de oppgaver fremtiden vil stille kirken overfor?

III

Som dimensjon i åpenbaringen og oppdrag for kirken er misjonen *hele* teologiens tema. Hverken de eksegetiske disipliner eller kirkehistorien, hverken den systematiske teologi eller den praktiske teologi kan betrakte den som seg utedkommende. Og dog har dette i høy grad vært tilfellet, på grunn av den misforståelse av misjonen som «sak», som «spesialitet», som «virksomhet» resp. «vesterlandsk virksomhet» som har vært rådende (jfr. ovenfor). En forandring til det bedre har imidlertid skjedd i de par siste årtier for så vidt som det nettopp er fra representanter for de nevnte disipliner – i første rekke de bibelske (og her igjen særlig Det nye testamente), men også de systematiske – at noen av de mest fruktbare idéer og impulser i vår tids misjonstenkning er kommet.

Misjonsvitenskapen har nære relasjoner til *samtlig*e teologiske disipliner, og studiet av dette fag bør derfor drives i nøye forbindelse med disse.

De hellige skrifter i Det gamle og Det nye testamente er ifølge den kristne tro det autentiske vidnesbyrd om Guds selvmeddelelse til verden gjennom Israel og – enestående og endegyldig – i Kristus. Evangeliene og Apostlenes gjerninger samt – i spesiell forstand – de apostoliske brever er misjonslitteratur i dette ords egentlige betydning og kan forstås rett bare som sådan, Paulus' brever f. eks. er ikke bare blitt til i en misjonssituasjon, men er etter sin form og sitt innhold skriv til «unge kirker».

Når det gjelder kirkehistorien, er i de senere årtier misjonsdimensjonen i kirkens liv og virksomhet blitt stadig sterkere markert. I en særstilling står det stort anlagte verk «Kirchengeschichte als Missionsgeschichte», hvor den idé som ligger bak, uttrykkes slik: «Kirkehistorie er i sin grunn misjonshistorie, historie om forkynnelsen av evangeliet overfor stadig nye kulturer, folkeslag, generasjoner». Denne nye forståelse av det kirkehistoriske studium, heter det videre, fører med seg en fullstendig forandring av det tradisjonelle bilde av kirkehistorien som en historie begrenset til Europa eller endog Midt Europa.

Som kritisk refleksjon over Guds store gjerninger (Ap.gj. 2:11) må også den systematiske teologi, som på en særskilt måte sammenfatter resultatene av den eksegetiske og historiske forskning, forstå seg selv og sin oppgave ut fra sendelsens synspunkt.

Hva endelig den praktiske teologi angår, er det umiddelbart innlysende at denne – som vitenskapen om kirkens virksomhet – ville handle i strid med sin idé dersom den ignorerte misjonsaspektet, misjonsoppdraget.

I kraft av sitt spesielle synspunkt, og med sine perspektiver i tid og rom, representerer misjonsvitenskapen en motvekt mot den tendens i retning av *introversjon* og opptatthet med interne spørsmålsstillinger, som nok må sies å ha karakterisert det teologiske studium. Vår disiplin kan også frigjøre dette studium fra dets énsidige orientering mot *fortiden*, – også dette har vært og er et typisk trekk i utdannelsen. Fra én side sett er denne orientering ikke bare forståelig, men også fullt legitim. Den kristne tro er uløselig knyttet til Den hellige skrift, eller rettere: til den Guds handling i historien som denne bærer bud om. Men som tolker av denne tro i en levende menneskelig sammenheng må teologien også være *samtids-* og *fremtidsrettet*. Tradisjon er en stor ting, også – og ikke minst – teologisk tradisjon. Den må bare alltid forstå seg selv i *fornyelsens* perspektiv. Troskap mot fortiden *kan* bety svikt overfor fremtiden, – en mulighet som i dag er større enn noen sinne i og med de radikale forandringer vår verden nettopp nå opplever.

IV

Men når *alle* teologiske disipliner bør beskjeftige seg med misjonsdimensjonen i budskapet, er da ikke «integrering» det logiske svar på spørsmålet om misjonens representasjon i fagkrets og studie-

ordning? Misjonen bør ikke fremtre som et selvstendig fag, er det blitt hevdet, men samtlige fag bør doseres «with a missionary emphasis». Ut fra et forsknings- og undervisningssynspunkt – og det er selvsagt *dette* synspunkt som må være avgjørende i denne sammenheng – kan det imidlertid anføres alvorlige innvendinger mot en oppstyking av det «stoff» misjonsvitenskapen opererer med. En slik fremgangsmåte forutsetter nemlig, hva man ikke uten videre kan gå ut fra, at lærerne i de tradisjonelle disipliner er villige til, har anledning til og er i stand til å gi sin forskning og undervisning et misjonssikte, en misjonsaksent. Man kan like frem spørre om det er vitenskapelig og pedagogisk forsvarlig å vente, enn si å kreve, at representantene for de forskjellige fagområder det er tale om, skal anlegge nettopp *dette* synspunkt, altså *misjons*-synspunktet. Hvorfor ikke et *økumenisk* synspunkt? Eller et *diakonalt* synspunkt?

Dersom det er riktig å innrømme disipliner som etikk og praktisk teologi en selvstendig plass i studiet, må misjonsvitenskapen ha krav på en tilsvarende uavhengig stilling. I likhet med de nevnte disipliner utgjør også dette fag en helhet, – og en «fordeling» av det på en rekke forskjellige fagområder innebærer derfor en krenkelse av dets vesen.

Den utvikling faget misjonsvitenskap har gjennomgått i dette århundre, er i sannhet imponerende. Fremveksten av dette fag som en egen gren av den teologiske vitenskap er et overbevisende uttrykk for det behov for spesialisering som nødvendigvis gjør seg gjeldende også i denne sammenheng. Misjonsvitenskapens rett til en selvstendig stilling i den teologiske forskning og undervisning grunner seg *dels* på enheten og omfanget av det stoff den behandler, *dels* på den spesielle karakter dette stoff har. Faget omfatter

1. en *systematisk* del, dvs. en undersøkelse av misjonens prinsipper, målsetting osv., med særlig henblikk på dens bibelske og teologiske grunnlag;

2. en *aktuell* del, dvs. en analyse av den situasjon som misjonen i vår tid befinner seg i og skal utføre sitt oppdrag i, med presisering av de oppgaver og problemer denne situasjon stiller kirken overfor;

3. en *historisk* del, dvs. en fremstilling av kristendommens utbredelse gjennom tidene og blant folkene, i de ulike kulturer og samfunn.

Av disse tre deler er den første del – den systematiske – den viktigste. Den kritiske funksjon vår disiplin har til oppgave å

øve, refererer seg – nest etter spørsmålet om misjonens bibelsk/teologiske grunnlag (som selvsagt er fundamentalt) – særskilt til følgende to «forhold»: forholdet mellom evangeliet og religionene resp. ideologiene (de sekulære livs- og verdensanskuelser) og forholdet mellom kristendommen og kulturene (problemet «stedegengjørelse», dvs. de spørsmål som reiser seg i forbindelse med budskapets transplantasjon i nye miljøer).

Forholdet mellom det kristne budskap og religionene har i sakens natur krav på spesiell oppmerksomhet. Det dreier seg om en rekke aspekter: evangeliets egenart og endegyldighet («kristendommens absolutthetskrav»), frelseshistorie og «verdslig» historie, dialogens nødvendighet og muligheter, toleransens idé og grenser, sannhetsspørsmålet, synkretismen, sekularismen, – og slike spørsmål som religionene og samfunnsutviklingen resp. deres bidrag til fremveksten av en verdenskultur.

Betydningen av et studium av religionene i lys av Guds åpenbaring i Jesus Kristus aksentueres gjennom den oppbrudds- og brytningssituasjon verden i vår tid opplever. Folkene og kulturene, og dermed også religionene, er kommet i bevegelse og konfronteres med hverandre som aldri før. Religionene oppviser i dag en ny selvbevissthet og misjonsiver. Ikke bare det, men det har foregått en nytolkning resp. en omforming av deres «budskap», gjennom møtet med Vestens kultur og den kristne misjon, og som følge av den nasjonale og politiske frihetsbevegelse i Asia og Afrika. Å begrense studiet av religionene til deres historiske fremvekst og karakteristiske trekk (slik dette studium tradisjonelt har vært drevet), er ikke forsvarlig, – aller minst fra et teologisk og kirkelig synspunkt.

V

Den systematiske del av faget misjonsvitenskap er den viktigste, sa jeg. Med dette vil jeg bare ha presisert at det er de teologiske – de strengt teologiske – aspekter som i sakens natur må være avgjørende. De historiske og praktiske aspekter er på ingen måte uvesentlige, men de kommer i annen rekke.

Ikke desto mindre er det nettopp de historiske og praktiske disipliner faget misjonsvitenskap ved Menighetsfakultetet – som ved en rekke andre teologiske institusjoner hvor dette fag er blitt «anerkjent» – hittil har vært knyttet til. Personlig har jeg i alle

år arbeidet for en annen ordning, nemlig misjonsvitenskapen som en *selvstendig* disiplin.

Jeg vil gjerne ved denne anledning gi uttrykk for min takk-nemlighet for de endringer som er foretatt i og med ansettelsen av professor Åge Holter som min ettermann: For det første at professoratet i misjonsvitenskap, som til nå har vært et personlig professorat, er blitt et ordinært professorat, og at dermed det fag det er satt til å vareta, har fått en permanent plass i den forskning og undervisning som drives her; og for det annet at den offisielle betegnelse for professoratet er endret fra «misjonsvitenskap» til «misjonsvitenskap og religionsvitenskap».

Det kan ikke nektes at en viss usikkerhet har gjort seg gjeldende ved vårt fakultet med hensyn til misjonsfaget. Denne usikkerhet avspeiler seg bl. a. i de ulike betegnelser det har fått i studiehåndboken (1. utg. 1973, 2. utg. 1975). Som fag til 1. avdeling har det betegnelsen «misjonskunnskap», til 2. avdeling betegnelsen «misjonsvitenskap» og i forbindelse med den praktisk-teologiske utdannelse benevnes det dels «misjonskunnskap», dels «misjonsvitenskap», dels «misjonslære». Hvor det dreier seg om en *innføring* i faget, kan betegnelsen «misjonskunnskap» kanskje sies å være den mest dekkende. Men i streng *akademisk* sammenheng tør nok «misjonsvitenskap» være den betegnelse som best beskriver fagets egenart og oppgave.

Når det gjelder det nye navn på lærestolen («misjonsvitenskap og religionsvitenskap»), innebærer dette ingen endring av *saklig* art i forhold til det arbeid som tidligere har vært utført i forbindelse med denne lærestol. Kristendommens møte med religionene inkl. en vurdering av disse i lys av evangeliet, har helt fra begynnelsen vært et hovedsynspunkt, men den endring som er foretatt innebærer en *presisering* av hvor tyngdepunktet bør ligge, nemlig i det jeg nettopp kalte de *systematiske* emne-områder.

Kombinasjonen av misjonsvitenskap og religionsvitenskap i ett professorat vil forhåpentlig medføre at forbindelsen mellom kirkehistorie og misjonskunnskap i den nye studieordning blir oppløst. Sammenkoblingen av disse to fag (én eksamen for begge!) har jeg bestemt advart mot. I mitt skriv, datert 28. januar 1971, til den komité som utarbeidet den nye studieordning, fremholdt jeg således at det *ikke* er misjonens *historie* faget misjonskunnskap først og fremst har til oppgave å føre studentene inn i, men misjonen som kirkelig og teologisk anliggende inkl. orientering om den aktu-

elle situasjon. Bestemmelsen om at det *også* skal undervises i, og ved eksamen skal kreves kjennskap til, «de viktigste misjonsteoretiske spørsmål», har tydelig preg av et «tillegg», – og for øvrig kan det kirkehistoriske studium ikke sies å være det rette forum for drøftelse av disse spørsmål.

Ifølge den nye studieordning ved Menighetsfakultetet er det *bare* i forbindelse med kirkehistorie til første avdeling, altså på det forberedende eller elementære plan, at misjonskunnskap kommer inn som *obligatorisk* fag. Annen avdeling omfatter igjen de fire tradisjonelle disipliner: Det gamle testamente, Det nye testamente, kirkehistorie og systematisk teologi. To av disse er gjenstand både for skriftlig og muntlig prøve, nemlig Det nye testamente og systematisk teologi. Vårt fag *kan* riktignok studeres som maksimumsvariant i moderne misjonshistorie i forbindelse med kirkehistorie til annen avdeling, men det blir på denne måte bare en del – og det ikke den viktigste del en gang – av faget misjonsvitenskap det på denne måte tas hensyn til, og igjen bare som kombinasjonsfag (i en enda mer «uselvstendig» form).

Misjonsvitenskap *kan* ifølge den nye studieordning også aksepteres som et av de fag innenfor hvilke emnet for den obligatoriske spesialavhandling velges, – denne avhandling kan etter søknad erstattes av en muntlig prøve på grunnlag av spesiellitteratur. Man kan imidlertid gå ut fra som sikkert at det vil bli meget få studenter som vil gjøre bruk av denne anledning, – sannsynligvis bare de som på forhånd er interessert og engasjert.

Som representant for misjonsforskningen og misjonsundervisningen ved Menighetsfakultetet i de siste 35 år kan jeg bare beklage at det ikke er mulig å gi *samtlig*e studenter en *videregående* innføring i de spørsmål «mitt fag» beskjeftiger seg med. Det er imidlertid mitt håp at misjonsvitenskap, sammen med religionsvitenskap, i og med den justering av den nye studieordning som det av flere grunner nok er nødvendig å foreta, som et selvstendig og obligatorisk studie- og eksamensfag må få en fast plass i utdannelsen, – og det såvel på det forberedende som det videregående stadium av denne.

Professor

Olav Guttorm Myklebust hedret

Egede Instituttets grunnlegger og leder gjennom nær tretti år fylte som kjent 70 år i juli i fjor og ble da hedret med et festskrift som ble anmeldt av dosent Andreas Aarflot i NOTM 1975 nr. 4. Festskriftet er forresten blitt godt mottatt og ble også i september i fjor omtalt som «dagens bok» i en NRK-sending.

Ved Egede Instituttets representantskapsmøte den 2. juni i fjor ble det besluttet (selvsagt enstemmig) å utnevne professor Myklebust til Egede Instituttets æresmedlem. Og den 21. november kom den store heder. Den dagen ble Myklebust dekorert med St. Olavsordenens kommandørkors «for banebrytende arbeide på det misjonsvitenskapelige område», som det heter i den offisielle kunnngjøring. Vi er stolte av Egede Instituttets grand old man og ønsker ham av hjertet til lykke med den velfortjente heder. Det var St. Olavsordenens kansellisjef, major Fredrik Meyer som på H. M. Kongens vegne overrakte ordenen i Myklebusts hjem i Skrabben 1C, Oslo 6. Kansellisjefen fremholdt at kommandørtegnet er en ytterst sjelden utmerkelse som blir utdelt til et lite fåtall høyt fortjente kvinner og menn.

Vi kan ellers meddele at professor Myklebusts store lærebok *Misjonskunnskap* nå er under utgivelse på Gyldendal Norsk Forlag. Også dette gleder vi oss over.

N. E. B.-H.